

SAHABENİN DUYDUKLARI HABERLERE YAKLAŞIMLARI

Metin tenkidi konusunda sahabenin nasıl bir yerde konumlanacağını hususu konuyu ele alırken önem arz etmektedir.

- 1- Rasulullah, bedevilerden dünyaya güzellikler saçan bir toplum meydana getirdi. Onları bu derece güzelleştiren Hz. Peygamber'in ashabın gönlündeki yerini, onlarda Allah Rasulü'ne karşı oluşan bağlılık duygusunu takdir edebilmek, bu sebeple zordur. Kendilerine hem dünyanın hem ahiretin saadet yolunu aralayan bu insan, gönül tahtlarına anne ve babalarından daha sevgili bir şekilde yerleşmişti. Her şeyden önce, kendilerine insan olduklarını, rableri katında bir değer ifade ettiklerini öğreten böylesi birine olan bağlılıkları, her durumda ona uyma iştiyakını doğurmuştu. Onlar bu sevgi içinde yoğrulurken, en dikkat edecekleri şey, hiç şüphesiz ki sevdikleri insanın sözlerinin muhafaza edilmesi, bunların üzerine titrenmesiydi. Çünkü dinlerini öğrenmeleri Rasulullah'ın açıklamalarına ve uygulamalarına bağlıydı. O olmazsa Kur'an'ın pek çok ayeti hayata geçirilemezdi.

Sevgileri yanında, onları hadislere karşı hassas davranmaya sevk eden emirler de vardı. Allah Teâlâ başta ashab olmak üzere bütün mü'minleri rasulün getirdiklerine yapışmaya çağırıyordu. Şu ayetlerde olduğu gibi: "Ey iman edenler! Allah'a itaat ediniz ve peygambere de itaat ediniz."; "Allah'a itaat ediniz; peygambere de itaat ediniz ve (muhalefetten) sakınız."; "Her kim peygambere itaat ederse muhakkak Allah'a itaat etmiş olur."; "Rasul size neyi verdiyse onu alın, size neyi yasakladıysa da ondan kaçın ve Allah'tan korkun." "Hayır, rabbin hakkı için! Onlar aralarında çıkan çekişmeli işlerde seni hakem yapıp, sonra da senin verdiği hükme karşı içlerinde bir burukluk duymadan (verdiği hükme gönül hoşluğuyla razı olup) tam anlamıyla teslim olmadıkça inanmış olmazlar."

Allah Teâlâ, rasulün getirdiklerinde inanan insanlar için artık tercih hakkı bulunmadığını da beyan etmekteydi: "Allah ve Rasulü bir işte hüküm verdiği zaman, artık inanmış bir erkek ve kadının, o işi kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur. Kim Allah'a ve rasulüne karşı gelirse, apaçık bir sapıklığa düşmüş olur." Bu sebeple, ondan gelen rivayetlerin tespiti, ashab (aynı şekilde sonrakiler için) çok önemliydi.

- 2- Rasulullah zamanında hadisleri asli hâliyle öğrenmeye çalışmaları:

Nöbetleşe Rasulullah'ın Yanına Gitmeleri

Duydukları Hadisleri ve Değerlendirmeleri Bizzat Gelip Rasulullah'a Sormaları

Müzakere Etmeleri

Tereddüt Ettikleri Hadisi Başka Sahabilere Sormaları

Rasulullah'tan Sonra Hadisleri Asli Hâliyle Öğrenme Çabaları

- 3- Sahabenin Tenkit Kriterleri:

Kur'an-ı Kerim'e arz.

Sahih bildiği hadise, sünnete veya genel hadis ve sünnet bilgisinin oluşturduğu anlayışa arz.

Tarihî malumatlara arz.
Re'y ve kanaate arz.